

γενέσθαι, ὡς ἡ γυνή, καθ' ἃ παρακατιόντες ὀψόμεθα. Ὁ ἀνὴρ πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ καὶ ἥττον ἐλεήμων¹, ἅτε μὴ ἔχων ὁμολογούμενως τὸν ἔνεκεν τῆς τοῦ ὀργανισμοῦ ἀσθενείας εὐαίσθητον χαρακτῆρα τῆς γυναικός, ὃς ἀναπτύσσει καὶ περιθάλλει τὸ εὖ ποιεῖν καὶ ἐλεεῖν τοὺς πέλας μετ' αὐταπαρνήσεως.

Ὁ ἀνὴρ συνελόντι εἰπεῖν ἐστὶν ἥττον μαλακός καὶ παθητικός, ἥττον ἄθυμος καὶ ἀρίδακρυς καὶ περὶ τὴν τῶν τέκνων τροφήν ἥττον φροντιστικός, ἥττον πανοῦργος, θυμωδέστερος μὲν τοι καὶ ἀγριώτερος, ἀλλ' ὅμως καὶ ἥττον ἐπίβουλος, ἥττον ἐλεήμων καὶ συμπαθητικός, ἔτι δ' ἥττον φθονερός τε καὶ φιλολοΐδορος, ἥττον πληκτικός καὶ μεμφίμοιρος, ἔτι δ' ἥττον δύσθυμον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ δύσελπι, ἥττον ἀναιδές καὶ ψευδές, ἥττον εὐαπάτητον καὶ μνημονικόν, ἔτι δ' ἥττον ἄγρυπνον καὶ ὀκνηρόν, ἀλλ' ὅμως, ὡς εἴρηται, βοηθητικώτερον καὶ ἀνδρειότερον², ἔτι δὲ καὶ δικαιώτερον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος³.

§. 15.

6. Περὶ γυναικός.

Ὁ Ἀριστοτέλης, εἰ καὶ θεωρεῖ τὴν γυναῖκα ἐν τῷ οἰκειακῷ καὶ τῷ κοινωνικῷ βίῳ ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ⁴, ὀλίγον ποιεῖται περὶ αὐτῆς, ὡς ἠθικοῦ ὄντος, λόγον ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ, πραγματευόμενος κυρίως περὶ αὐτῆς ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ καὶ ἐν τοῖς περὶ ζῴων μορίων καὶ γενήσεως συγγράμμασιν αὐτοῦ, ἐν μέρει δὲ καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ. Ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ συγγραφῶν δύναται ἡ περὶ τῶν ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν ἰδιοτήτων τῆς γυναικός διδασκαλία τοῦ Ἀριστοτέλους συνοψισθῆναι ὡς ἔπεται:

Ἡ γυνὴ ἔχουσα διάφορον τοῦ ἀνδρός, ὡς ἀνωτέρω § 14 εἴρη-

1) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. I. 1. 608. 6 8. — 2) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. I. 1. 608, α 21 - 6 18. — 3) Φυσιολ. κεφ. 5. 809. 6 11 - 13. — 4) Πολ. Α. 2. 1252. 6 10. οἰκ. Α. 2 1343. α 20.

ται, ὀργανισμόν⁴, κέκτηται ἐλάττονα τὸν ὄγκον τοῦ σώματος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἔχει τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνδρα φανεράν.² Ἡ σωματικὴ δ' αὕτη διαφορὰ συνεπάγεται, ὡς εἰκός, καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν διανοητικὴν διαφοράν³. αἱ γὰρ διάνοιαι, ὡς ἐρρήθη, ἔπονται τοῖς σώμασι⁴. Ὁ διασκεπτικὸς νοῦς καὶ καθαρὸς λόγος παρὰ τῇ γυναικί ἐστὶν ἥττον ἰσχυρός· τὰ γὰρ ἄρρενα τῶν ζώων ἐστὶ θερμότερα τῶν θηλέων⁵. τὰ δὲ θερμότερα τὴν φύσιν ζῶα τελειότερα⁶. Διὰ ταῦτα αἱ ἀρεταὶ τῆς γυναικὸς οὐκ εἰσὶν ἀρχικαί, ὡς αἱ τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὑπηρετικαί⁷. Ἡ γυνὴ μένουσα οἶκος ἀναπτύσσει τὰς ἐν τῷ ὀργανισμῷ αὐτῆς δύναμει ἐνυπαρχούσας ὑπηρετικὰς ἀρετὰς ἥτοι πραότητα, ὑπακοήν, σωφροσύνην, φιλεργίαν μετὰ τῆς προσηκούσης ἐλευθεριότητος, καὶ ἐν γένει καλὸν κάγαθὸν τρόπον⁸. ὥστε αἱ ιδιότητες αὗται προκύπτουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῆς γυναικὸς· ἡ γὰρ φύσις, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, διέστησε τὸ ἦθος τῶν θηλειῶν πρὸς τὸ τῶν ἀρρένων⁹.

Αἱ ἠθικαὶ μέντοι καὶ διανοητικαὶ ιδιότητες τοῦ τε ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ οὐ διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀλόγων ζώων, ἐπεὶ «κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἡ ψυχὴ (τῶν ἀνθρώπων) οὐδὲν ὡς εἰπεῖν διαφέρει τῆς τῶν θηρίων ψυχῆς»¹⁰. καὶ εἰ μὴ ὑπῆρχεν ἡ αἰδώς, ἥπερ οὐ μόνον ταῖς γυναιξὶ διδάσκεται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, μετ' ἐπιμελείας καὶ ἄκρας προσο-

2) Πρὸβλ. Φυσιολογ. 5. 809. 6 4 - 13. Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Α. 7. 491. 6 2 - 5. Α. 17. 497. α 30. Α. 13. 493. α 24. Γ. 7. 516. α 17. - Περὶ ζώων μορ. Β. 7. 653. α 27. Δ. 10. 688. α 20. - Περὶ ζώων γεν. Α. 2. 716. α 13 - 23. Δ. 1. 766. α 1 - 6. — 2) Περὶ ζώων γεν. Α. 19. 727. α 20 - 25. — 3) Φυσιολογ. κεφ. 1. — 4) Φυσιολογ. 1. 805. α 1 - 2. — 5) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. δ. 1. 765. 6 16. πρὸβλ. Δ. 25. 879. α 33. καὶ 28. 880. α 12. — 6) Περὶ ζώων γεν. Β. 1. 733. 6 31. — 7) Πρὸβλ. Πολ. Β. 13. 1259. 6 18. 1260 6 7. καὶ Γ. 4. 1277. 6 16 - 25. — 8) Πρὸβλ. οἰκ. 3. 1343. 6 26. — 9) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ι. 1. 608. α 21 - 6 18. οἰκον. Α. 3. 1343. 6 26 - 1344. α 8. — 10) Περὶ τὰ ζῶα ἱστορ. Θ. 1. 588. α 31 - 6 3.

χῆς, ἀλλὰ καὶ αὐστηρῶς ἐπιβάλλεται, ἐπανελαμβάνετ' ἂν ἴσως ὁ αὐτὸς χαρακτηρισμὸς διὰ τὰς γυναῖκας, οἷος γέγονε διὰ τοὺς νέους ¹. Αἱ ἠθικαὶ ὅμως παρεκτροπαὶ τῆς γυναικὸς προέρχονται ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς αὐτῆς χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀπειρίας. Διὸ τὸ ἀποδιδόναι τὰς τοιάσδε ἢ τοιάσδε ιδιότητας τῆς γυναικὸς τῷ εἰς ὃ ἀνήκει φύλῳ ἐστὶ πιθανόν· οὐχ ἦττον ὅμως, ὡς ἐγῶμαι, μέχρις οὗ ἢ ἀνατροφή τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀνδρός ἐστὶ πάντῃ ἄλλοια, πάντῃ διάφορος, μέχρις οὗ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν μεταξὺ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὁ αὐτός, μέχρις οὗ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα δίδωσι δικαίωμα τι τῷ ἀνδρὶ, ὅπερ τῇ γυναικὶ ἀρνεῖται, μέχρις οὗ τέλος, ὁ μὲν ἀνὴρ θεωρεῖται ἀπολύτως ἐλεύθερος, ἡ δὲ γυνὴ τίθεται παρὰ τῷ δούλῳ ², δέον ἐπέχειν περὶ τούτου ὀριστικῶς ἀποφῆνασθαι.

Ἡ γυνὴ δ' ὡς μήτηρ ἐστὶν ἄγαν φιλότεκνος· ἢ πρὸς τὰ τέκνα τῶν μητέρων ἀγάπη ἐπιτείνεται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ζῶσιν ὡς εἰπεῖν χάριν αὐτῶν ³. Οἱ δὲ λόγοι, δι' οὓς αἰμμητέρες εἰσὶ φιλοτεκνότεροι τῶν πατέρων εἰσὶ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη οἱ ἐπόμενοι τρεῖς: α) ὅτι ἡ γέννησις ἐστὶν ἐπιπονωτέρα· β) ὅτι αὐταὶ ἴσασι μᾶλλον, ὅτι αὐτῶν ἐστὶ ⁴· καὶ γ) τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου ⁵. Τούτοις δὲ προσθετέον καὶ τὸν καθ' ὅλου χαρακτῆρα τοῦ θήλεος ⁶.

Ὁ Ἀριστοτέλης θεῖς τὴν γυναῖκα οὐ μακρὰν τῆς τῶν δούλων θέσεως, ὅπερ ταῦτ' οὐ δεσμεύσας πᾶσαν αὐτῆς ἐλευθέραν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν ἐνέργειαν, καίπερ θεωρήσας τὸ βουλευτικὸν αὐτῆς ὅλως ἄκυρον ⁷, ἀπαιτεῖ μὲντοιγε παρ' αὐτῆς ἀρετὴν, καίπερ διάφορον τῆς τοῦ ἀνδρός ⁸. «Θηλειῶν ἀρετὴ, λέγει ὁ Σταγειρίτης, σώματος μὲν κάλλος καὶ μέγεθος, ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ φιλερ-

1) Πρβλ. § 10 καὶ Ρῆτ. Β. 11. 1389 α 2 - 6 12. — 2) Πολ. Α. 13. 1260. β 18 - 19. — 3) Ἠθ. νικ. Θ. 14. 1164. α 11 - 27· καὶ Ι. 4. 1166. α 1 - 9. — 4) Ἠθικ. νικ. Θ. 7. 1168. α 23 - 27. Ἠθικ. εὐδ. Η. 8. 1241. β 4 - 9. — 5) Ἠθικ. νικ. Θ. 14. 1164. β 18 - 27. — 6) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ι. 1. 608. β 2. — 7) Πολ. Α. 13. 1268. α 2 - 13. — 8) Πολ. Α. 13. 1260. α 14 - 31. Πρβλ. Ρῆτ. Α. 9. 1367. α 16 - 18.

γία άνευ άνελευθερίας ¹. Οὐκ ἂν ἦν γὰρ ἄλλως δυνατὸν γυμνήν τὴν γυναῖκα ἠθικῶν καὶ διανοητικῶν ἀρετῶν νοῆσαι, ἀφ' ὧν αὕτη εὖ τὸ ἐκυτῆς ἔργον ἀποδοίη ἂν ². Τῶν δ' ἠθικῶν ἀρετῶν δι' ἔθους ἡμῖν ἐγγιγνομένων ³, ἐθιστέον τὸ θῆλυ καὶ δὴ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐν πάσαις μὲν ταῖς ὑπηρετικαῖς ἀρεταῖς, μάλιστα δ' ἐν τῇ σωφροσύνῃ, τῇ βασιλίδι τῶν γυναικείων ἀρετῶν· πρὸς τοῦτο δὲ συμβάλλεται καὶ εἰ αἱ ἐκδόσεις ποιοῦνται πρεσβυτέραις, οὐ μόνον, ἐπεὶ αἱ νέαι πονοῦσι μᾶλλον ἐν τοῖς τόκοις καὶ διαφθείρονται αἱ πλείους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς σωφροσύνην, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης· δοκοῦσι γὰρ ἀκολαστότεραι εἶναι νέαι χρησάμεναι ταῖς συνουσίαις ⁴.

Ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἕνεκα τοῦ ἀλλοίου αὐτῆς ὀργανισμοῦ εὐαίσθησίαν κέκτηται τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐλεημοσύνην εἰς μείζονα βαθμὸν ἢ ὁ ἀνὴρ ⁵. Ἐντεῦθεν δ' ἴσως καὶ τὸ ἀρίδακρυ αὐτῆς ⁶. Τὸ εὐαίσθητον δὲ καὶ παθητικόν, ἅμα δὲ τὸ δειλὸν καὶ ἀσθενὲς αὐτῆς ⁷, ὑπόδηλοῖ καὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ αὐτῆς ⁸. Διὰ ταῦτα δ' ἡ γυνὴ ἐν θλιβεραῖς καὶ δοκιμασίας περιστάσεσιν ἔχει μεγίστην παρηγορητικὴν δύναμιν.

Τὸ μαλακὸν δ' αὐτῆς ἦθος καὶ ἡ παθητικότης εἰσὶ πανθομολογούμενα ⁹. Συνειδυῖα δὲ τὴν ἑαυτῆς θέσιν καὶ σχέσιν, ἦν πρὸς τὸν ἄνδρα ὡς ἡγεμονικώτερον, καθ' ἃ ἀμείνονα, ἔχει, θέσιν ὅλως παθητι-

1) Ρητ. Α. 5. 1361. α 6 - 8. — 2) Ἠθικ. νικ. Β. 5. 1106. α 14 - 16. Ζ. 2. 1139 α 15 - 17. — 3) Ἠθ. νικ. Β. 4. 1103. α 14 - 20. — 4) Πολ. Η. 16. 1835. α 17 - 24. Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Η. 1. 581. β 16 - 18. — 5) Πρβλ. περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ι. 1. 608 β 8. — 6) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ι. 1. 608. β 9. — 7) Φυσιογν. 2. 806. α 19 - 807. α 30. — 8) Πρβλ. Πολ. Α. 2. 1253. α 9 - 18. Περὶ ζῶων γεν. Ε. 7. 786 β 7 - 788. β 2. Φυσιογν. 2. 806. β 26. 27. 807. α 13 - 25. β. 813. α 31 - β 6. Πρβλ. ἔτι περὶ ζῶων γεν. Ε. 1. 778. α 18. Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ε. 14. 545. α 6. Ι. 20. 617. β 9. Ἠθ. νικ. δ. 8. 1125. α 13. Ρητ. γ. 1. 1403. β 29. 30. Περὶ ἀκουσμ. 803. α 6. Φυσιογν. 2. 806. β 26, 27. Πρβλ. ια. 3. 899. α 12. β. 899. α 22. 16. 900. β 23. 17. 900. β 29. 61. 905. β 38. 19. 901. α 8. — 9) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Ι. 1. 608. α 25. Πρβλ. καὶ περὶ ζῶων γεν. Α. 20. 729. α 24. - β 14.

κὴν, ἀποβαίνει πάνυ εὐπιστος καὶ πλειστάκις οἰκτρὸν θῦμα παντός φαύλου καὶ πόνηροῦ¹.

Ἄλλ' ὡς ἡ γυνὴ κοσμεῖται ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀρετῶν καὶ πλείστων ἄλλων, οὕτως αὖ ἀσχημίζεται ὑπὸ τινῶν σπουδαίων ἐλαττωμάτων, οἷον τὸ ψεῦδος, ἡ ἀναίδεια, ὁ φθόνος καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Βεβαίως ὁ ἀνὴρ οὐκ ἔστι τὸ παράπαν τῶν ἠθικῶν τούτων κακιῶν ἀπηλλαγμένος, οὐχ ἥττον οὐδέ κέκτηται ταύτας εἰς τοιοῦτον βαθμόν, εἰς οἷον ἡ γυνὴ. Διὸ αὐτὴ ἔστι καὶ ἀναιδεστέρα καὶ ψευδεστέρα². Μάλιστα τὸ τελευταῖον ἦτοι ὁ φθόνος ἐπικρατεῖ πάντων τῶν λοιπῶν λαμβάνον ὡς συναρωγὸν τὸ σκόμμα καὶ τὸν λοῖδορον³. Διὸ ἡ γυνὴ ἐν ταῖς ἑαυτῆς διαμάχαις, ἅς ἰδίως συγκροτεῖ πρὸς τὸ ἴδιον ἑαυτῆς φύλον ἀναπτύσσει τὸ αἶσθημα τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀναιδείας εἰς μέγαν βαθμόν, δυναμένη προχειρότατα ἀρνήσασθαι μετὰ σιδηρᾶς μάλιστα ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ αἰσχίστης ἀναιδείας καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν ὀφθαλμοφανῆ καὶ παρὰ πάντων μαρτυρομένην ἔνοχον αὐτῆς πράξιν.

Ἡ γυνὴ ἔστι δ' ἔτι καὶ κακουργότερα, καίπερ μαλακωτέρα καὶ προσηνεστέρα τὴν ψυχὴν⁴ καὶ ἥττον ἀπλῆ καὶ προπετεστέρα, καὶ περὶ τὴν τῶν τέκνων τροφήν φροντιστικωτέρα ἢ ὁ ἀνὴρ⁵.

Ἡ γυνὴ συντόμως δ' εἰπεῖν χαρακτηρίζεται καὶ ὡς μεμψιμοιροτέρα καὶ πληκτικωτέρα⁶. μᾶλλον δὺσθυμος⁷ «ἀθυμότερα γὰρ τὰ θήλεια πάντα τῶν ἀρρένων⁸», καὶ μᾶλλον δύσελπις τοῦ ἀνδρός⁹. Τὸ τοιοῦτον δὲ προέρχεται καὶ ἐκ τοῦ δειλοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος «δύσελπίς τις γὰρ ὁ δειλός»¹⁰. Πρὸς δὲ μνημονικωτέρα καὶ ἀγρυπνοτέρα¹¹, ἄλλως καὶ ὄλως ὀκνηροτέρα καὶ ἀκίνητοτέρα¹². Διὰ ταῦτα ἔχει καὶ τὴν διάνοιαν μαλακὴν, αἱ γὰρ νωθραὶ κινή-

1) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 12. — 2) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 12. — 3) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 10. — 4) Φυσιολ. 5. 809. α 31. — 5) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 1. — 6) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 10. 7) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 11. — 8) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. α 33. — 9) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 12. — 10) Ἠθικ. νικ. Γ. 10. 1116. α 2. — 11) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 13. — 12) Περὶ τὰ ζῶα ἰστ. I. 1. 608. 6 13.

σεις, φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης, σημαίνουσι μαλακὴν διάνοιαν ¹. Ἐπειδὴ δ' ἡ γυνή ἐστὶ τὰ πολλὰ βραδυτέρα ² καὶ ὀκνηροτέρα ἢ ὁ ἀνὴρ ³ δοκεῖ καὶ μικρόψυχος εἶναι ⁴. Ναὶ μὲν κέκτηται ἡ γυνή φύσιν δειλοτέραν. ἢ ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ ἀδικωτέραν ⁵.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν εἰρημένων.

§. 16.

Περάνας, εὐδοκοκοῦντος τοῦ θείου, τὴν παροῦσαν πραγματείαν θεωρῶ οὐκ' ἄσκοπον ἀνακεφαλαιωῶσαι ὡς οἶον τε συντόμως τὰ εἰρημένα.

Καὶ δὴ.

Ὁ Ἀριστοτέλης δοξάζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνέστηκεν ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς λογικῆς καὶ ἐπομένως μόνος τῶν ἄλλων ζώων λογικός ὢν καὶ μόνος τῶν ἄλλων ζώων ἢ μάλιστα τοῦ θείου μέτοχος.

Ἐκ τῆς λογικότητος δὲ ταύτης τῆς ψυχῆς πηγάζει τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου ἧτοι ἡ ἐλευθέρᾳ βούλησις τοῦ πράξει εἴτε τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀποβῆναι καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἴτε τὸ κακὸν καὶ πονηρὸν καὶ ἀποβῆναι φαῦλον καὶ μοχθηρὸν, ἅτε τῆς δυνάμειος τοῦ γενέσθαι τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον τὸν ἄνθρωπον κειμένης ἐν αὐτῷ. §. 2.

1) Φυσιολ. 2. 806. 6 25. — 2) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. Κ. 5. 636. 6 18. — 3) Περὶ τὰ ζῶα ἱστ. α. 1. 608. 6 13. — 4) Ἠθικ. νικ. Δ. 9. 1125. α 19. 24. — 5) Φυσιολ. 5. 809. 6 13.

*Ωστε φαίη τις ἄν, ὅτι αἱ ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ ἀρεταὶ καὶ κακίαι εἰσὶ γνήσιαι θυγατέρες τῶν αὐτῶν γονέων, ἀλλ' αἱ μὲν πρῶται ὑγιῶν αὐτῶν ὄντων καὶ βέλτιστα ἐχόντων, αἱ δὲ δεύτεραι διεφθαρμένων αὐτῶν ὄντων καὶ κάκιστα ἐχόντων. §. 3.

Ὁ Ἀριστοτέλης θεωρεῖ τὸν ἄνθρωπον μόνον ἐν τῇ πολιτείᾳ ἄνθρωπον, διότι ἐν αὐτῇ μόνον μετὰ τῶν ἄλλων λογικῶν ὄντων συγχρώμενος δύναται ἀναπτύξαι τὰς ἐν αὐτῷ δυνάμει ἐνούσας ἠθικὰς καὶ διανοητικὰς ἀρετὰς καὶ κακίας, ὧν ἕνεκα ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων λέγεται ἀγαθὸς ἢ φαῦλος, δίκαιος ἢ ἀδίκος· τούτου δ' ἕνεκα διεῖλεν ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς δύο μεγάλας μερίδας καὶ ταύτας αὐτὴν ὑποδιελὼν εἰς ἑτέρας δύο ἀποτετέλεκε δύο δυάδας §. 4.

Κατὰ ταῦτα ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς πρώτης δυάδος, ἐνθεν μὲν ἐπικρατεῖ καὶ ἐξαίρεται ἡ γνησιότης τοῦ γένους καὶ τὸ γνῶριμον τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν ἢ ἐπ' ἀρετῇ ἢ πλούτῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τιμωμένων καὶ τὸ ἐπιφανὲς τῶν ἀμέσως ἀπογόνων αὐτῶν §. 5· ἐτέρωθεν δ' ἐπικρατοῦσιν αἱ διανοητικαὶ ἀρεταὶ §. 6. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει τῆς αὐτῆς δυάδος ἐπικρατοῦσιν αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ §. 7.

Διὰ ταῦτα οἱ μὲν τοῦ πρώτου μέρους τῆς πρώτης δυάδος εἰσὶ μᾶλλον ἐσθλοὶ, φιλότιμοι, ἀνδρεῖοι, καὶ συνελόντι εἰπεῖν δεινοὶ καὶ συνετοὶ, καὶ δὴ χαρακτηριζόμενοι ὡς ἄριστοι θεωροῦνται πάνυ δικαίως ὡς καταλληλότατοι ἐν τῷ ἄρχειν· οἱ δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς αὐτῆς δυάδος εἰσὶ μᾶλλον ἐπεικεῖς, ἀγαθοί, πραεῖς, ἀμνησικάκοι, συγγνωμονικοὶ, δίκαιοι, σώφρονες, φρόνιμοι, στοχαστικοὶ χρηστοί, καὶ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον, καὶ δὴ θεωροῦνται αὐτοδικαίως ὡς οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτῶν.

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ δυάδι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει αὐτῆς ἐπικρατοῦσιν αἱ ἀρνητικαὶ κακίαι, §. 8· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ αἱ θετικαί. §. 9.

Διὰ ταῦτα οἱ μὲν πρῶτοί εἰσιν ἄκριτοι, ἀναίσθητοι, ἀνδραποδῶδεις, ἀπειθεῖς τῷ λόγῳ, ἀνόητοι, ἠλίθιοι, ἀγροῖκοι, καταπλήγες, χαῦνοι, μικρόψυχοι, φίλαυτοι φιλοκερδεῖς, μὴ μεταδοτικοί, ἀ*

γνώμονες, άνελεύθεροι, αίσχροί, άπληστοι, φιλοκόλακες, άηδείς, βωμολόχοι, θρασεΐς, δειλοί, δυσέριδες καί τὰ τούτοις παραπτήσια· οί δέ δεύτεροι πρὸς πολλοῖς τῶν εἰρημένων εἰσὶν ἔτι καί πονηροί, μοχθηροί, κακοί, ἀναίσχυντοι, ἀλαζόνες, φθονεροί, ἐπιχαιρέκακοι, ἄσωτοι, ἀκόλαστοι, ἀκρατεΐς, εὐμετάβολοι, αἰσχροκερδεΐς, μνησίκακοι, θηριώδεις καί εἴτι ἕτερον τοιοῦτον.

Ἐν δὲ ταῖς τρισὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας βαθμίσιν ἐπικρατεῖ ἐν μὲν τῇ νεανικῇ ἡλικίᾳ ἡ ὀρμηὴ καί τὸ κατ' ἠθος ζῆν § 10. ἐν δὲ τῇ παρηκμακυῖα τὸ κατὰ λογισμὸν ζῆν καί τὸ ὑλικὸν συμφέρον § 11. Ἐν δὲ τῇ ἀκμαζούσῃ ὁ λογικῶς ἀρμόττων ἀμφοτέροις συνδυασμὸς § 12.

Διὰ ταῦτα, οἱ μὲν νέοι εἰσὶν ἐπιθυμητικοὶ καί ἀκρατεΐς, εὐμετάβολοι καί ἀψίχοροι, θυμικοὶ καί ὀξύθυμοι, φιλόνικοι μᾶλλον ἢ φιλότιμοι, ἥττον φιλοχρήματοι, εὐήθεις μᾶλλον ἢ κακοήθεις, εὐπιστοι καί εὐέλπιδες, ἀνδρείοι καί μεγαλόψυχοι, αἰσχυντηλοί, φιλόφιλοι, καί φιλοίκειοι, καί φιλέταιροι, δοκισίσοφοι, πάντα γὰρ οἶονται εἰδέναί, καί διίσχυρίζονται, ὕβρισταί, ἀδικοῦσι γὰρ ἀδικήματα εἰς ὕβριν, ἐλεητικοί, φιλογέλωτες καί εὐτράπελοι. Οἱ δὲ παρηκμακότες εἰσὶ σκεπτικοί, οὐδὲν γὰρ οἶονται εἰδέναί, οὐδὲ διαβεβαιοῦνται, καχύποπτοι, ἄπιστοι, ἀναίσχυντοι, μικρόψυχοι, δειλοί, άνελεύθεροι, φιλόζωοι, φίλαυτοι μᾶλλον ἢ δεῖ, ἥττον φιλόφιλοι, καί φιλοίκειοι, καί φιλέταιροι, δυσέλπιδες, κακοήθεις, πάντα γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον· κακοῦργοι, ἀδικοῦσι γὰρ ἀδικήματα εἰς κακουργίαν, ἀδόλεσχοι, τωφρονικοί, ἐλεητικοί, ἀλλ' οὐ διὰ φιλανθρωπίαν ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν, ὀδυρτικοὶ καί τὰ τούτοις ὅμοια. Οἱ δὲ ἀκμάζοντες ὡς τοιοῦτοί εἰσιν ὅσον ἀνθρώπῳ ἐφικτὸν τέλειοι. Ἐπεὶ ὅσα μὲν διήρηται ἡ νεότης καί τὸ γῆρας τῶν ὠφελίμων ταῦτα ἄμφω ἔχουσιν, ὅσα δ' ὑπερβάλλουσιν ἢ ἐλλείπουσι, τούτων τὸ μέτριον καί τὸ ἀρμόττον κέκτηνται.

Ἐν δὲ τῷ περὶ ἀνδρὸς τέλος καί γυναικὸς ἐπικρατεῖ τῶν λοιπῶν ἠθικῶν καί διανοητικῶν ἰδιοτήτων, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τὸ ἡγεμονικόν, ὁ λόγος καί αἱ ἀρχικαὶ ἀρεταὶ § 14· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἢ παθητικότης, τὸ κατ' ἠθος ζῆν, καθ' ἅπερ οἱ νέοι, καί αἱ ὑπηρε-

τικά ἄρεταί § 15· ἦτοι ὁ μὲν ἀνὴρ ἐστὶ φρόνιμος, συνετός, ἀνδρείος, εὐσταθής, καρτερικός, διὸ καὶ βοηθητικώτερον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος, μεγαλόψυχος, μεγαλόφρων, ἐγώϊστῆς καὶ τὰ ὅμοια· ἔτι δὲ συγχρώμενος τοῖς ἑαυτοῦ πέλας ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀποβαίνει ἀγαθὸς ἢ κακός, δίκαιος ἢ ἀδίκος, σώφρων καὶ πρᾶος, ἢ ἀκόλαστος καὶ ὀργίλος καὶ εἴτι ἕτερον τοιοῦτον· ἡ δὲ γυνή ἐστὶ σώφρων, αἰδήμων, πραεῖα, εὐπειθής, ὑπομονητικὴ, φίλεργος μετὰ τῆς προσηκούσης ἐλευθεριότητος καὶ ἐν γένει καλῶν καὶ χρηστῶν τρόπων. Ἐτι δὲ τὸ θῆλυ χαρακτηρίζεται καὶ ὡς ἐλεημονέστερον τοῦ ἄρρενος, μᾶλλον ἀρίδακρυ, ἔτι δὲ φθονερώτερον, μεμψιμοιρότερον καὶ μᾶλλον φιλολοίδορον, μᾶλλον δύσθυμον καὶ δύσελπι, ἀναιδέστερον καὶ ψευδέστερον, εὐαπατητότερον δὲ καὶ μνημονικώτερον καὶ ὅλως ἀκινήτοτερον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος· ἔτι δὲ προσηνέστερον καὶ μαλακώτερον τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ κακουργώτερον καὶ ἀδικώτερον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Δύο λέξεις περί τοῦ ᾧ ἐχρησάμην κειμένου	Σελ.	5
Περὶ ἀνθρώπου κατὰ τὰς ἀριστοτελείους ἀρχάς	»	7
Περὶ τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν διανοητικῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν τῶν ἀνθρώπων	»	12

ΤΜΗΜΑ Ι.

ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Α'. Διαίσεις τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς ἀριστοτελείους ἀρχάς.	»	15
Αἱ δύο дуάδες	»	17
Β'. Ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ ιδιότητες τῶν δύο дуάδων.—Ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ ιδιότητες τῆς πρώτης дуάδος.—Πρῶτον μέρος.—α'. Οἱ κυρίως εὐγενεῖς	»	18
β'. Οἱ κατὰ τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως ἔννοιαν εὐγενεῖς, ἧτοι οἱ ἀριστοί, οἱ βέλτιστοι, οἱ χαρίεντες κλπ.	»	26
Δεύτερον μέρος.—Οἱ ἀγαθοί, οἱ ἐπεικειῖς, οἱ καλοὶ καγαθοί.	»	29
γ'. Ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ ιδιότητες τῆς δευτέρας дуάδος.—Πρῶτον μέρος.—Οἱ πολλοί.	»	39
Δεύτερον μέρος.—Οἱ φαῦλοι	»	48

ΤΜΗΜΑ ΙΙ

ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Α'. Ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ ιδιότητες τῶν τριῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας βαθμίδων, ἧτοι τῆς νεανικῆς, πρεσβυτικῆς καὶ ἀνδρικῆς.—Νεανικὴ ἡλικία	»	59
Πρεσβυτικὴ ἡλικία	»	67
Ἀνδρικὴ ἡλικία	»	74
Β'. Ἠθικαὶ καὶ διανοητικαὶ διαφοραὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.	»	82
Περὶ ἀνδρὸς	»	83
Περὶ γυναικός	»	87

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν εἰρημένων	»	92
--	---	----

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΝΙΚΟΛΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006